

„Se kiköpni, se lenyelni...”

Pető Ivánnal beszélget Rádai Eszter

– *Hallott már arról, hogy az SZDSZ székházát, illetve központját a párt tagjai meg a szimpatizánsok is egyszerűen csak Méreg utcának hívják?*

– Lehet persze, hogy ez a barátságos csúfolódás másnak is eszébe jutott, de – tudomásom szerint – én írtam le először. Valami ilyesmit írtam a Magyar Narancs SZDSZ-ről szóló cikke után, arra reagálva, hogy „a Mérleg utcai mérlegkeverő”. Ez megfelelt a rossz cikk, meg sok velünk szemben álló politikussal SZDSZ-képének. Szóval én ezt inkább kedves, barátságos, mint bántó dolognak tartom.

– *Nem gondolja, hogy ezt a csúfnevet ma mégsem kedvesen, csipkelődve, hanem inkább rosszkedvűen használják? Hogy akik ma így csúfolják az SZDSZ központját, azok csalódottságukban tesznek így? Ön például hogyan vélekedik pártja teljesítményéről?*

– Az utolsó küldöttgyűlésünkön azt mondtam, hogy az SZDSZ-t ma a többi komolyan vehető párt „se kiköpni, se lenyelni nem tudja”. És általában is sokan nézik értetlenül az SZDSZ tevékenységét, nemcsak a kívülállók vagy az ellenfelek, hanem gyakran a híveink is, sőt a párt tagjai is...

– *És ön ezt mivel magyarázza? Ilyen fantáziátlanok lennének az ellenfelek is meg a hívek is?*

– Persze az értetlenség gyökerei nem közösek. Mást nem ért az SZDSZ-ből az önmagát nemzetinek mondó ellenzék, mást az MSZP és mást az SZDSZ sok híve. Éppen ezekben a napokban készült el az SZDSZ-ben a küldöttgyűlés nyomán egy meglehetősen részletes elemzés az elmúlt két éves időszakról, arról, hogy a kormányprogramból, benne az SZDSZ programjából mit tudtunk megvalósítani és mit nem, és ez a mérleg azt is mondja, hogy egyetlen olyan érdemi ügy sem volt a kormányzati

döntések sorában, amelyben az elképzelésünkkel kimondottan szemben álló megoldás született volna.

– *Ezek szerint ami másképp történt, mint szerettték volna, vagy ahogyan a programjukban megfogalmazták, az nem is volt érdemi ügy? És ahol minden maradt a régiiben, ahol semmi sem történt, pedig kellett volna?*

– Voltak dolgok, amelyek megvalósulását eleve nem láttuk reálisnak, vagy sok ügyben kompromisszumos megoldás született, de a kompromisszum soha nem volt brutálisan bántó. És persze volt néhány ügy, amelyikben más irányt vettek a dolgok, mint szeretttük volna. Elsősorban a közvetlenül a miniszterelnöki hivatal hatáskörébe tartozó ügyekre gondolok, például az ifúságpolitikára, az egyházpolitikára, a kisebbségpolitika néhány részletére. Vagyis – bár sok minden nem történt meg, aminek meg kellett volna történnie – kimondottan az akaratunk ellenére nagyon kevés dolog történt. Tehát az SZDSZ-hívek egy részének az a képzete, hogy az elmúlt két és fél év során legyalogolták az SZDSZ-t, hogy rendre semmibe vették az akaratunkat, hogy soha nem az történt, amit a szabaddemokraták akartak, egyszerűen nem igaz, nem felel meg a valóságnak. És ez még akkor is így van, ha a kormányban mi a kisebbik párt vagyunk, ráadásul nem csak a koalíción belüli erőviszonyok számítanak, hanem általában a parlamenti erőviszonyok is, és az is, hogy az MSZP bizonyos ügyekben az ellenzéki pártokkal jobban hangot talál, mint velünk, gondolok itt a médiatörvényre, az alkotmánykonceptióra, egyebek közt. Ennek is szerepe volt a kompromisszumokban. De a mérleg ebben az értelemben semmiképpen sem szégyellnivaló.

– *Vagyis ön még azzal sem kíván vé-*

dekezni, hogy sok mindent másképp csináltak volna, de a helyzet, az elsőprő többség, a túlerőben lévő koalíciós partner sok mindennek útjában áll...

– Egy civil ember megengedheti magának, hogy az álmait kergesse. Egy párt is megengedheti magának ezt, de csak addig, amíg kormányra nem kerül, mert akkor eljön az igazság pillanata. Aki azt remélte, hogy minden úgy lesz, ahogyan azt az SZDSZ-ben szeretnék, vagy azt hitte, mert teszem azt „chartás beállítottaságú” értelmiségi, hogy ennek a két pártnak a koalíciója az álmok világát fogja elhozni, az ne az SZDSZ-ben, még csak ne is az MSZP-ben keresse csalódásainak okát, hanem a saját illúzióiban.

4 Persze bizonyos szempontból veszélyes, ha a pragmatikus megfontolások az eszméket háttérbe szorítják, s ha így történik, akkor minden kritika jogos. De a másik oldalon meg olykor azt hallani, mondjuk, hogy a magyar népet az elvont emberi jogok nem érdeklik. És mindkét oldalról ennek megfelelően szemrehányásokat kell zsebrevágunk, de hát éppen erről szól a politika: hogy ennek a két fontos szempontnak, az ideáknak és a pragmatikus szempontoknak mégis valamilyen módon össze kell békülniük. De én már az utolsó küldöttgyűlésünkön is azt mondtam a beszédemben, hogy az SZDSZ olyan párt, amely az elképzeléseihez keres megvalósulási terepet – úgy mondhatom –, koalíciós partnereket, szemben például a Fidesszel, amely a mindenkori lehetséges partnereihez keres és talál ideákat, elveket és elképzeléseket. És persze Eörsi Istvánnak igaza van, amikor azt mondja, helytelen a tizenhét afgán menekültet kiutasítani az országból, de talán annak is igaza lehet, aki szerint ha egy párt komolyan bele akar szólni a közügyekbe, akkor mégsem tűzheti zászlajára – mint legfontosabb programpontra – a tizenhét afgán menekült ügyét.

– Bizonyára ön sem gondolja komolyan, hogy Eörsi ezt követeli az SZDSZ vezetőitől... Talán csak annyit szeretne,

hogy ezeket az ügyeket liberális elvek alapján és liberális gyakorlat szerint, civilizált módon intézzék, különösen, ha ezekre az SZDSZ-nek nem kis befolyása van Kuncze Gábor belügyminiszter révén...

– Jó, én nem akarom megvédeni a magyar idegenrendészetet, nekem is vannak ez ügyben fájdalmaim, nem is kicsik... De az a helyzet, hogy ebben a konszolidált nyugati demokráciák sem jobbak, és azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az SZDSZ sok ilyen ügyben áll egyedül, ezért nem valószínű, hogy az akaratát keresztül tudná vinni. És hát bizony egy politikai pártban azt is meg kell fontolni, hogy hányszor ítéli kudarcra magát, amikor úgy dönt, hogy eleve reménytelen ügyeket támogat. De tudom, hogy például ha idegenrendészeti ügyekben a saját személyes normáimat képviselném „egy az egyben”, akkor bizonyosan a falnak rohannék, mert semmiféle parlamenti többségi támogatást nem tudnék kapni hozzájuk. Most azt ne említsük, hogy ezzel komoly ellenérzést váltanánk ki – tudjuk, tapasztaljuk – a társadalom jelentős részéből is, hiszen még az is ellenséges indulatokat kelt, ha erdélyi magyarok jelennek meg bárhol az országban munkavállalóként. Tehát ha Magyarország csakugyan befogadó országgá válna, mindazokat befogadná, akiket a nyugat-európai országok nem engednek be sokféle megfontolásból, ez a gyakorlatban kivitelezhetetlen, és bizonyos, hogy nagyon népszerűtlen politika is lenne, ráadásul veszélyes is, hiszen a „menekültek” nem mindig politikai üldözöttek.

– Milyen arányban kell a személyes elvein erőszakot tennie az SZDSZ elnökeként?

– Öszintén bevallom, hogy azon a határon sokszor lépek túl, de még elviselhető mértékben, amit korábban el tudtam volna képzelni. De persze most nem csak az elveimről beszélek, hanem az ízlésemről is, hiszen az elvek azért talán kevésbé sérülnek a politikai ízlésnél... De a koalícióval természetsze-

rúleg együttjáró frusztráltság nem keverhető össze annak tényleges teljesítményével. Ez pedig – ismétlem – egészében pozitív. Azok a normák, amelyeket az SZDSZ fontosnak tart, ugyan nem hiánytalanul, de többé-kevésbé érvényesülnek, vagyis az ország abba az irányba tart – persze nem feltétlenül olyan tempóban és nem feltétlenül kikislások nélkül –, amit helyesnek tartunk, és ez valószínűleg nélkülünk nem így lenne. És ezzel nem azt mondom, hogy minden jót az SZDSZ javára kell írni, hiszen a szabaddemokraták a maguk 18 százalékaival és három miniszterével egyedül nem tudnák meghatározni a kormány fazonját, de ha mi nem lennénk jelen, akkor az MSZP is egészen más lenne, a belső erőviszonyrendszer például. Ezt – egyáltalán nem jóindulatúan – Tölgyessy Péter úgy fogalmazza meg, hogy a miniszterelnök úgy használja az SZDSZ-t, mintha az az MSZP-nek egy frakciója lenne. Én ezt – remélem, tárgyilagosan – úgy mondom, hogy az SZDSZ jelenléte önmagában is megváltoztatja az MSZP-n belüli erőviszonyokat. Ugyanis ezáltal nőtt meg az MSZP-n belül a szerény méretű liberális gazdaságpolitikát és a valódi szociáldemokrata elképzeléseket képviselő csoportosulások jelentősége, és ennek köszönhető, hogy a kormány sokkal következetesebben tud a saját normái, illetve programja alapján kormányozni. Természetesen – csak ismételni tudom magam – hihetetlenül frusztráló koalícióban lenni, egy másik politikai kultúrát, más eszmevilágot, más gyakorlatot képviselő párttal együtt kormányozni. És sokakban él az SZDSZ-en belül is meg körülötte is az a félelem, hogy részesévé válunk egy nekünk korábban idegen politikai kultúrának. Hogy azonosulunk azzal, amit az MSZP képvisel...

– És nem?

– Én azt gondolom, hogy nem. Nem állítom, hogy olykor – ha nem vagyunk elég óvatosak – nem kell bizonyos számunkra kellemetlen dolgokat tudomásul vennünk, de az SZDSZ – határozot-

tan állítom, mert tudom – nem az MSZP normáit követi, miközben valóban kompromisszumokat kénytelen kötni. De ha a szabaddemokraták a saját lelki higiéniájukat tartják elsődlegesnek, mindenekelőtt és mindenekfölött fontosnak, a legfontosabbnak, azt, hogy ne történjen az SZDSZ nevében semmi olyasmi, amivel nem lehet maradéktalanul azonosulni, akkor az SZDSZ-nek be kell zárnia a boltot. Vagy azt kell mondanunk, hogy mi egyáltalán nem akarunk kormányra kerülni. Mert ugye Magyarországon kormányra kerülni belátható ideig csak koalícióban lehet. És az SZDSZ ugyan továbbra is jelentős párt marad szerintem, de olyan koalíciót sem 1998-ban, sem 2002-ben nem tudok elképzelni, amelyikben az SZDSZ majd domináns erő lesz. És én nem látok ma egyetlen olyan koalíciós lehetőséget sem, egyetlen olyan hivatalban lévő vezető politikust sem Magyarországon, akivel kellemesebb lenne az együttműködés egy koalícióban, mint mondjuk Horn Gyulával vagy az MSZP-vel. Így aztán már csak azt kell az SZDSZ-nek eldöntenie, hogy akar-e bármikor is kormányra kerülni a belátható jövőben vagy nem akar. Én azt is elfogadom, ha nem akar. Mert nem kíván senki kiszámíthatatlan kezdeményezéséhez igazodni, és nem kíván semmilyen idegen politikai kultúrával együtt élni. Ha az SZDSZ emellett teszi le a voksot, akkor én kész vagyok ezt is elfogadni.

– Nem tudom, hogyan lyukadtunk ki megint az SZDSZ közérzeténél, hiszen az én kérdésem a kormányzó szabaddemokraták, illetve a koalíció teljesítményére vonatkozott, de ez a „kívül vagy belül” dilemma nemcsak ebben a mi beszélgetésünkben jön elő újra és újra, hanem minden szabaddemokrata politikussal folytatott beszélgetésben... Az utolsó küldöttgyűlésükön is mindenki csak ezen gondolkozott és erről vitatkozott, még ha szavazni nem is szavaztak róla. Vannak önök között nem kevesen, akik szerint még most sem késő kiszállni, és erre nemcsak az SZDSZ, de a li-

beralizmus jövője érdekében is szükség volna.. Ezért még a jeges magányt is vállalniuk kellene, meg az átmeneti elutasítást... Ön pedig azt szokta mondani, hogy a magyar parlamenti pártok közül az SZDSZ szabadsága a legnagyobb, mert csak rajta múlik, hogy kormányoz-e vagy ellenzékbe megy. De mintha ebből a szabadságból egyre kevesebb állna rendelkezésükre...

– Miért? Olyan koalíció nincs, amelyik egy életre köttetik. De ez nem azt jelenti, hogy az SZDSZ-nek minden héten föl kellene tennie magának a kérdést, hogy ha „teszem azt” az összeférhetetlenségi törvénnyel kapcsolatban az MSZP-frakció bizonyos hányada így és így szavazott, akkor most kimenjünk? Vagyis erről nem kell mindennap dönteni, de bármikor választhatjuk az ellenzékét is, ha valami nem tetszik nekünk. Ez persze csak annyit jelent, hogy minden problémára kétféle választ lehet adni. Az egyik az, hogy próbáljuk meg – ha tehetjük – az elképzeléseinket a kormánykoalícióban, a realitások tudomásulvételével megvalósítani. A másik pedig az, hogy függetlenítsük magunkat a realitásoktól, vagyis attól, hogy az SZDSZ bizony egyedül képvisel bizonyos normákat a magyar politikában... És igenis legyen az a mi feladatunk, hogy állandóan tükröt tartunk a többi politikus elé, és azt harsogjuk, hogy ti mind gyarlók vagytok, ostobák vagytok, és nem tudjátok, hogyan fest egy liberális jogállam normarendszere... Tehát ne folytassunk gyakorlati politikát – magyarul: ne akarjunk semmit elérni, ne akarjuk a világot magunk körül megváltoztatni. Nekem – ahogyan már beszéltem róla – ebben a második esetben magánemberként természetesen sokkal könnyebb lenne az életem, mert akkor például minden reggel jó lelkiismerettel nézhetnék a tükörbe, már persze csak akkor, ha az SZDSZ mindig képes lenne pusztán csak az elvei szerint szavazni, és nem törődne azzal, hogy az elképzeléseink megvalósulnak-e. De azt is tudom, hogy akik ma az SZDSZ-ben ér-

zemi alapon azt mondják, hogy ki a koalícióból, mert ez elviselhetetlen, azok azért szeretnének ezután is képviselők lenni... Márpedig ha az SZDSZ arra a fajta ügynevezett elvi politizálásra rendezkedne be, amit néhányan követelnek, akkor 25 listás képviselőnél – ebben bizonyos vagyok – nem rendelkezne többel. Például azok a képviselők, akik ma nem viselnek a pártban választott országos tisztséget, és ezért nem is kerülhetnének a választási listák élére, azok 1998-ban bizonyosan nem jutnának be a parlamentbe.

– *És így be fognak jutni?*

– *Azt gondolom, hogy igen.*

– *Ezt azért kérdezem, mert mostanában egyre többen mondják, írják, hogy az SZDSZ-t „meglegyintette a kispártiság szele”...*

– *Én meg azt gondolom, hogy ez hülyeség, és hülyeségeket ugyan mindenkinek jogában áll mondani, de nem biztos, hogy azokat komolyan is kell venni. Az SZDSZ 1996 végén még mindig a legkiegyensúlyozottabb támogatottságú párt volt. Ha megnézzük a Szonda Ipsos januári jelentését, abból azt olvashatjuk ki, hogy legtöbb pártnál nagyok voltak a kilengések, fölszaladt a támogatottság, majd visszaesett, az SZDSZ azonban még mindig jobban áll, mint négy évvel ezelőtt, amikor pedig ellenzékben volt... Szóval itt az a kérdés, hogy az SZDSZ ezután majd mivel tud a választók elé állni. Szerintem ha mi majd 98-ban azt mondjuk, hogy ugyan 1997 januárjáig a kormányprogramban meghirdetett dolgok nagyobb, nem jelentéktelen hányada többé-kevésbé megvalósult (persze vannak dolgok, amelyek még nem valósultak meg), de elégünk lett a kormányzásból, ezért hazamentünk, kiszálltunk a koalícióból, de tessék ránk szavazni, mert majd a többi megvalósítjuk a következő alkalommal, akkor a választó körülből azt fogja gondolni, hogy az SZDSZ gyakorlatilag nem akarta a felelősséget elvállalni, és kiszállt a buliból. És akkor természetesen minden balhét el kell vinnünk, mert az elhagyott partner ter-*

mészretesen azt fogja mondani, hogy „mi másképp kormányoztunk volna egyedül, csak hát az SZDSZ ránk erőltette az akaratát”. Az ellenzék meg természetesen azt fogja mondani, hogy „az SZDSZ kibújít a felelősség alól, mert ellenzéki pártként többet remélhet a választásoktól, de mi nem bocsátunk meg neki, nem hiszünk neki, megbízhatatlan párt, kiszámíthatatlan párt, mindenkit cserben hagy, ezt mi már korábban is megmondtuk”. És akkor mi mit fogunk mondani, mit csináltunk a koalícióban? És mit mondunk a választóknak, miért érdemes az SZDSZ-re szavazni? Azért, mert arra rendezkedünk be, hogy mi leszünk a Lengyel László-párt, vagyis a mi feladatunk, hogy megmondjuk az országnak, hogy mindenki, így a többi párt is csak tévelyeg? És bár nem tudnánk fölmutatni egyetlen pártot sem, amelyikkel koalícióra léphetünk, viszont mi leszünk az igazság bajnokai... Akkor talán számíthatnánk azoknak a szavazatára, akiknek a szép tiszta elvek mindennél fontosabbak, és én nem mondom, hogy ők kevesen vannak, hogy ez jelentéktelen kör, de egy politikai párt talán mégsem alapozhat csak rájuk. Az SZDSZ csak akkor lehet párt és nem egylet, sőt – meg merem kockáztatni – liberális párt, ha a pragmatikus választók szavazataira is számít. Például azoknak a vállalkozóknak, alkalmazottaknak, pedagógusoknak, orvosoknak és mindenféle foglalkozást űző embereknek a szavazatára, akik lehet, hogy nem gondolják át a liberális politika összes elemét, és még az is lehet, hogy nem is az elvekből indulnak ki, amikor választanak, de egy modern nyugatias típusú társadalomban szeretnének élni, és ennek a megvalósítását az SZDSZ-től remélik leginkább. De ha az SZDSZ ennél fontosabbnak ítéli azt, hogy megalkuvás nélkül képviselhesen elvont, egyébként pedig helyes és szép elveket, akkor ezek az emberek, akik nem a szó vulgáris értelmében, de mégiscsak támaszt szeretnének, támogatást remélnék a politikától, azok majd keresnek

egy másik pártot, egy olyan pártot, amelyik kormányozni is hajlandó.

– *Merre tudnak találni ilyen pártot ön szerint? Melyik lenne ez a párt?*

– Nyilván a Fidesz.

– *A Fidesz ön szerint úgy politizál, hogy oda szívesen „átözönlőnének” az SZDSZ szavazói?*

– Hogy özönlőnének-e, azt nem tudom, de vannak emberek, akik – a Fidesz minden cikcakkja ellenére – hinni akarnak abban, hogy van egy olyan párt, amelyik talán valami olyasmit is tesz majd, amit ők is szeretnének... Felmérésekből tudni, hogy ismerik a Fidesz „bűneit”, nincs túl jó véleményük e párról, de azért támogatnák mégis ma sokan, mert még nem kormányzott. Ez azonban még nem választási szavazat, nem is feltétlenül lesz az, de a választói viselkedést jelzi. És hát – ha feltétlenül szavazni kell – talán az MSZP-re is gondolhatnak, miután az – tudvalevő – heterogén párt, esetleg ott is megtalálhatják, amit keresnek, és így tovább. Vagy el sem mennek választani. Nekem az sem okozna örömet, ha az SZDSZ pragmatikusnak nevezhető szavazói azért nem mennek el választani, mert egy olyan SZDSZ-szel nem értenek egyet, amelyik nem másért, csak a saját rossz közérzete miatt megy ki a koalícióból...

– *Szóval megint a közérzetnél tartunk... Engedje meg, hogy még egyszer, utoljára az SZDSZ, illetve a koalíció teljesítményére térjek vissza. Erről nyár elején a Beszélőben Kis János a következőket írta: „Sokáig fog tartani, amíg kiderül, hogy lesz-e erő és politikai fantázia az SZDSZ-ben, hogy a sodródásból kirántsa magát.” Szerinte a demokratikus intézmények tekintélye Magyarországon a mélypontra van, sokkal inkább, mint bárhol máshol Kelet- és Közép-Európában. Az alkotmányozással kapcsolatban is súlyos az ítélete: „tekintélyén maradandó folt esett, és azért akadt el a kísérlet, mert a nagyobbik kormánypárt vezetői megengedték maguknak, hogy felrúgják az íratlan szabályokat... Nem született meg az egyéb-*

ként kívánatos házszabály-módosítás, de nem azért, mintha a kormánypártok belátták volna, hogy a parlament működési szabályait csak az ellenzékkel egyetértésben szabad megváltoztatni. A nagyobbik kormánypárt egy percig sem törődött ezzel a szokással, a kisebbik csak akkor döbönt rá, hogy törödni kellene vele, amikor szembekerült az alkotmányozási káosszal, amelyet partnerének inkorrekt lépése idézett elő. "A rendőrség civilizálásáról pedig azt írja, hogy azt „nem pártközi alkuk akadályozták meg; kormányapparátusok vitték keresztül a maguk akarátát a késve ébredő kisebbik kormánypárt erőtlén neheztelésén... A demokratikus kormányzó pártok még annyira sem képesek ellenállni az apparátusok egykori politikacsinálásának, mint egykor a Központi Bizottság szervei. Gyöngye bürokráciák mozgatnak még gyöngébb kormánypártokat" és „a volt nomenklatúra hatalmi előnye a politikai és a gazdasági hatalom újraelosztásáért vívott versenyben példa nélküli. Övék itt a tér." Kis János szerint egyébként az a veszély fenyeget, hogy miközben a nem liberális pártok távolodóban vannak a liberalizmustól, Magyarország liberális pártja, az SZDSZ sem fogja felismerhető módon megjeleníteni a liberális alternatívát. Mit szól ön ehhez a diagnózishoz, ezekhez a bíráló szavakhoz?

8

– Ez a dilemma, amit ő ebben a cikkben fölvet, nem változott azóta sem.

– Vagyis Kis János értékelésével is egyetért?

– Ezek természetesen mind a politika alapvető problémái, az az igazi kérdés azonban, hogy milyen következtetéseket kell vagy lehet levonni ezekből a tényekből. Mindezeket a lehetőségeket ugyanis mérlegelte az SZDSZ, és maga Kis János is mérlegelte, amikor úgy döntöttünk, hogy belépünk a koalícióba. Erről beszéltem az imént. A dilemma ugyanaz ma is, ami 94-ben volt, a koalíció választásakor. Ez ügyben tehát minimális a meglepetés.

– Ön tehát erre számított? Mindezt előre látva mondott igent a belépésre?

És azt gondolja, mindez csak így történhetett? Önöket nem terheli felelősség semmiért?

– A rendőrségi törvény nem azért lett olyan, amilyen, mert az SZDSZ-ben nem fogalmazták meg a normákat. Lehet, hogy egy kicsit később ébredtünk föl, de benyújtottuk a módosító indítványt. Ám egyetlen parlamenti párt sem volt, amelyik ebben támogatott volna bennünket. Ami a nomenklatúrát illeti – hogy is mondjam –, az élt az MDF-kormány idején is. Persze egy kicsit kevésbé volt látható, mint egy MSZP-kormány idején, és nem is biztos, hogy politikai okokból, hanem inkább az élő kapcsolatok révén bukkanak fel most olyan emberek, akikről én is meg Kis János is azt mondjuk, hogy a nomenklatúrához tartoztak. De azt is tudom, hogy a vállalkozásokban a volt MSZMP-hez közel álló, vagy a volt nomenklatúrához tartozó emberek szerepe nem volt kisebb az előző kormány idején sem. Ők tehát nem most lettek nagyvállalkozók, hanem már 1989-től folyamatosan... És itt megint az a kérdés, hogy az SZDSZ többet tudna-e tenni ez ügyben akkor, ha ellenzékben volna. És persze olykor azt is be kell valanunk – legalább önmagunknak –, hogy előfordult, hogy ügyetlenek voltunk, meg azt is, hogy gyengék vagyunk... Hogy nem tudtunk következetesen kiállni bizonyos dolgokért, másokat meg nem vettünk észre, és ilyenkor megérdemeljük, hogy az orrunkra koppintsanak... Ilyen is van, nem akarom tagadni.

– Akkor beszéljünk egy kicsit a Tócsik-botránynak nevezett ÁPV Rt.-botrányról, benne az SZDSZ szerepéről, felelősségéről. Ezzel kapcsolatban vezető kormánypárti politikusok általában azt szokták mondani, hogy azt a bíróságnak kell megállapítania, és addig nincs miről beszélni. Az ellenzéki politikusok meg azt, hogy a büntetőjogi felelősség és a politikai felelősség nem összekeverhető fogalmak, és nem kell ahhoz valakit a bíróságnak elítélnie, hogy politikai értelemben „könnyűnek találta”. Ezt

a véleményt hangoztatja egyébként Békesi László is. Mit gondol erről?

– Én a politikai felelősséget nem azonosítanám az ügyből származó politikai következményekkel. A politikai felelősséget a magam részéről már elvállaltam, amikor lemondtam, amint tudomásomra jutott, hogy az ügyben két SZDSZ-tag nevét érintettként említik. Az egyik saját üzleti, tehát magántevékenysége során került kapcsolatba az ügygel, ezért az ő esetében valójában politikai felelősséggel sem tartozom. A másik nem magántevékenységet folytatott, ő az ÁPV Rt. igazgatóságának helyettes vezetője volt...

– Az SZDSZ delegáltja...

– Nem az SZDSZ delegáltja, hanem ajánlottja, és ez nagy különbség...

– De ő is SZDSZ-tag...

– Igen. Ennyiben az ő személye miatt nekem is van áttételes felelősségem, még akkor is, ha munkáját természetesen nem felügyeltem, nem konzultált velem tevékenységéről, amit csinált, jót, rosszat, azt szuverén módon tette. És persze nem mindegy, hogy elkövetett-e ő valójában valamit vagy nem. Tehát annál több felelősséget nem tudok és nem is akarok vállalni, mint amit már a lemondásom felajánlásával elvállaltam, amiről egyébként azt gondolom, hogy a magyar politikában nem szokványos gesztus. Mármost hogy ezt az én lemondásomat az SZDSZ-ben nem fogadták el, ez lehet, hogy a kívülállók számára másodlagos, számomra azonban alapvető kérdés, hiszen amíg újabb terhelő tények nem derülnek ki (és ilyenek nem is derülhetnek ki, mert nincsenek), addig ezt a fajta felelősséget az SZDSZ-en belül józan ésszel nem lehet újra fölvetni. Én egyébként nem is lennék olyan pártnak az elnöke vagy tisztségviselője, amelyik párt közpénzeket kíván eltéríteni a maga céljaira. Az SZDSZ-ben senki nem adott senkinek sem utasítást, sem felhatalmazást arra, hogy közpénzekhez nyúljon, és az SZDSZ kasszájába nem is folyt be semmiféle közpénz. De azzal persze tisztában vagyok, hogy a következményeket

azért is viselnünk kell, amiért nem vagyunk felelősek.

– Annál is inkább, mert azt a feltételezést már sosem fogják tudni megcáfolni, hogy az ügy túl korán derült ki, túl korán tört ki a botrány, és ezért a pénzeknek már nem volt idejük célba érni... Illetve azt sem, hogy bizonyos pénzek mégis csak célhoz értek, amennyiben bizonyos pártközeli, SZDSZ-közeli alapítványoknál landoltak.

– Erre csak azt tudom mondani, hogy ma a 800 millióból 200 millió forintnak egyszerűen nyoma veszett. Az összeg negyedéről tehát nem lehet tudni, hogy hol van. Ezért ilyen alapon akár azt is fel lehetne tételezni, hogy azért érdemes a meglévő, illetve a visszafizetett pénzek körül kutakodni és zajt csapni, hogy közben senki se kutassa azt, vajon hova lett, netán hova folyt be, hol landolt az eltűnt 200 millió. Vagyis ha azt lehet feltételezni, hogy a visszafizetett pénz – ha nem tör ki a botrány – befolyt volna az SZDSZ-hez, akkor ezzel az erővel azt is feltételezhetjük, hogy a 200 millió meg azért nem került meg, mert az ténylegesen csakugyan befolyt valahová, netán valamelyik ellenzéki párt-hoz. Az ilyen feltételezéseknek azonban semmi értelme. A politikában persze lehet operálni ilyesmivel, és ez természetesen arra alkalmas lehet, hogy ezzel gyanúba keverjenek valakit, én azonban ezzel nem vagyok hajlandó foglalkozni, miközben – ismétlem – tudom, hogy a következményeit nem lehet nem tudomásul venni.

– Éppen ezt kérdezem én is: hogyan tud, tud-e a következmények ellen egy párt védekezni? És ha a következmények és a felelősség különböző fogalmak is, nem kell-e viselni a felelősséget a következményekért? Még akkor is, ha azokról az illető nem is tehet.

– De igen. És az én politikai felelősségem éppen erre terjed ki: hogy olyan helyzet alakulhatott ki, amelyben velünk szemben egy ilyen gyanú felmerülhetett, egy ilyen, a bíróság előtt nem, de politikailag mégiscsak képviselhető vád megfogalmazódhatott.

– *Ez az ön politikai felelőssége azt is jelenti, hogy majd a választások után személy szerint kell elvállalni a botrányból származó veszteségért a felelőséget?*

– *Én úgy érzem, a politikai felelősségemet tudomásul vettem, amikor lemondtam. Hogy az SZDSZ ezzel a politikai felelősséggel együtt elfogad engem elnökének, hogy az ügyvivő testület azt kérte, ne mondjak le, hogy mindezek után november végén ismét elnöké választottak, február elején frakcióvezetőnek, ez számomra azt jelenti, hogy az SZDSZ számol a politikai felelősséggel is, meg az ebből származó politikai következményekkel is.*

Az megint más kérdés – legalábbis a közvélemény-kutatások azt mutatják –, hogy ez a botrány önmagában nem rendíthette meg a két kormánypárt támogatottságát, vagyis semmiféle komoly visszaesés nem következett be, és ez számomra még annál is sokkal szomorúbb dolog, mint az, hogy itt van egy vád, ami ellen nagyon nehéz védekezni. Mert ez azt jelenti, hogy ez az egész ügy csak egyike a sok népszerűtlen dolognak, mert Magyarországon nagyon sokan úgy gondolják, hogy „ott főtt úgylap”, és ehhez képes csak részletkérdés, hogy most van egy megnevezhető – néven is nevezhető – ügy, ami az amúgy is meglévő elítéleteket – ha úgy tetszik – „igazolja”. Vagyis ezt a rosszat is feltételezték, és ez számomra – amellett, hogy tragikus – még rendkívül kellemetlen is, mert tehetetlenségre kárhoztat, hiszen bárkitől is kérdezném, mit is kellene az SZDSZ-nek tennie azért, hogy az ügyből tisztán kerüljön ki, még ha meg van is győződve az ártatlanságunkról, nem tud semmit válaszolni.

– *Nem lehet, hogy azért nem, mert már senki sem hiszi el, hogy ártatlanok? Mert már el van ez az egész rontva?*

– *Kérdés, hogy el van-e rontva, és ha így van, akkor valaki elrontotta-e, netán közülünk valaki rontotta-e el. Vagy ilyenek a viszonyok. Ezt a dolgot megelőzni nem tudom hogyan és mikor le-*

hetett volna. Ugye itt a vád – a dolgok pillanatnyi állása szerint – arra a tényre épül, hogy Tocsik Mártával az ÁPV Rt. előnytelen szerződést kötött, és aki ebben közreműködött, az előre megfontolt szándékkal és bűnös céllal tette – körülbelül ez a legsúlyosabb vád. Na most hogy ezt én vagy az SZDSZ vezetői hogyan tudtuk volna megakadályozni, hogyan tudunk volna olyan rendszabályokat hozni, amelyek ezt kizárják, akiknek egyébként az ügybe semmiféle betekintésük nincsen, ezt nem tudom. Ugye, én azt is mondtam korábban, hogy az érintettség látszata azért alakulhatott ki, mert egy SZDSZ-esként számontartott személy volt az ÁPV Rt. igazgatóságában, persze nem politikai küldetéssel...

– *Az SZDSZ tagja, akit pártja ajánlott...*

– *Az ÁPV Rt. igazgatóságába szakmailag alkalmas emberek kellene. Virág Attila nem „politikai megbízhatósága” alapján került oda, hanem szakmai kritériumok alapján.*

– *De az SZDSZ-szel kapcsolatos gyanúk nem is az ÁPV Rt. igazgatótanácsának döntésénél merültek fel, hanem később, az úgynevezett Tocsik-milliók útjának későbbi állomásain. És ezen pontok némelyikén ismét felbukkan Virág Attila neve valamilyen módon, meg az ugyancsak SZDSZ-tag (sőt akkor még OT-tag) Bernhard Barnabásé is, no meg Budai Györgyé, akit az SZDSZ-hez közel álló üzletemberként szoktak emlegetni...*

– *Ezeknek az állításoknak a valódiságát magam nem tudom ellenőrizni, de Virág Attila korábban – amikor még nyilatkozott – egy csomó állítást ezek közül cáfolt. Most annak vagyunk tanúi, hogy az üzleti életben különböző cégek közötti kapcsolatot tettenérés-ként minősítenek, illetve annak állítják be őket. Én persze azt nem tudom, ki milyen üzleti tevékenységet folytatott korábban. Most már azt tudom, részben Virág Attila nyilatkozataiból, hogy abban a pillanatban, amikor az ÁPV Rt. igazgatóságának tagja lett, ő a cégeiből*

kivált. Aztán hogy egymással milyen természetű üzleti kapcsolatban voltak az emlegetett cégek, azt nyilván meg fogják vizsgálni. Ami az SZDSZ-hez közel állónak mondott alapítványt illeti, én annak korábban a létezéséről sem tudtam. Tehát sem a cégek, sem az alapítványok tevékenységét nem ismerem korábban, és ma is csak ezt tudom mondani...

– *De vajon ez mit bizonyít, hiszen nem valószínű, hogy a pártelnöknek minden részletre ki kell hogy terjedjen a figyelme. Nyilván egy pártban is van munkamegosztás...*

– Vannak olyan ügyek, amelyekről az elnöknek tudnia kell. Ha ezek a cégek vagy alapítványok az SZDSZ-hez közeleiek lettek volna – ami persze nem tudom pontosan, mit is jelent –, akkor nyilván tudtam vagy hallottam volna róluk.

– *Mégis éppen ennek a Társadalmi párbeszédért nevű alapítványnak a kapcsán szólította fel önt az SZDSZ holdudvarához tartozó György Péter, ugyanennek az alapítványnak egyik kurátora (?), hogy mondjon le... És akkor megint a politikai felelősségnél tartunk.*

– Ezt nem gondolom politikailag komolyan vehető megnyilvánulásnak. György Péter magánszemély, aki – ha igaz – kapcsolatban állt az ugyancsak mostanában sokat emlegetett Budai Györggyel, aki egyébként korábban sokat tett azért, hogy a György Péter által megjelentetett folyóirat, az Imago pénzügyileg működőképes legyen, és igen sokat tett annak az egyetemi tanszéknek a finanszírozásáért is, ahol György Péter dolgozik. De ez még mindig semmiféle alapot nem ad neki arra (azt sem tudom egyébként, tagja-e ő például az SZDSZ-nek, önmagát SZDSZ-közelinek mondta), hogy engem lemondásra szólítson fel.

– *Nem fogadja el azt az állítást, hogy SZDSZ-közeli személy?*

– Milyen értelemben az? György Péter nyilvánosan soha nem az SZDSZ, hanem a saját álláspontját képviselte.

Egyébként nem volt sem tanácsadóm, sem közeli munkatársam, ennek ellenére ha fölkeresett és fontosnak tartotta, hogy elmondja a véleményét, akkor mindig érdeklődve hallgattam. De vajon ennek alapján szólítana föl engem lemondásra? Éppen ő, aki szerint az, amit róla leírtak, hazugság, amit ellenben velem kapcsolatban állítanak, az igaz, és azért én mondjak le... Ezt – bevallom – nem értem. Ez nemcsak politikai, de morális értelemben is elég abszurd dolog.

– *És mi a helyzet Budai Györggyel? Őt mint az SZDSZ-hez közel álló üzletembert szokták emlegetni, ugyanakkor ön és más szabaddemokrata politikusok is úgy nyilatkoztak, hogy „nem ismernek ilyen státust”... Ez elég barátságtalanul hangzik, különösen, ha akivel kapcsolatban mondják, olyan sokat tett egy pártért, mint Budai az SZDSZ-ért...*

– Én nem gondolom, hogy ez barátságtalan kijelentés lenne. Az a megjelölés, hogy SZDSZ-hez közel álló üzletember ugyanis azt sugallhatja, hogy minden, amit az illető tesz, azt az SZDSZ nevében vagy érdekében teszi. Márpedig az ő tevékenységéért – függetlenül attól, hogy az jogi értelemben hogyan minősíthető – én sem mint magánember, sem mint politikus felelősséget nem vállalhatok. Ugye Budai amellelt, hogy üzletember, közismert mecénás is, a neve ugyanazon újságokban úgy jelenik meg, hogy az első oldalon gyanúsítgatásokat írnak le vele kapcsolatban, a hátsó oldalakon pedig fölmagasztalják, mint olyan személyt, aki most például egy Amerikában élő képzőművész alkotását ajándékozta a Szépművészeti Múzeumnak... Mintha nem is ugyanarról a személyről lenne szó. Egyébként az is közismert, hogy a Merlin Színház is az ő menedzseri tevékenységének köszönheti színté a létét. De Budai György a Velencei Biennálé magyar kiállításának – ami a finanszírozást illeti – is egyik fő szervezője... Most én ezeket a dolgokat – mármint azt, hogy ez mind az SZDSZ dicsősége, mert egy SZDSZ-közeli üz-

letembernek köszönhető – büszkén vállalnám, csakhogy sajnos nem így áll a helyzet. A kultúra ebben az esetben nem az SZDSZ-nek mondhat köszönetet, hanem Budai György mecénásnak. És ugyanez a helyzet az ő vállalkozói tevékenységével is. Az hasonlóképpen nem köthető az SZDSZ-hez, ahogyan Virág Attilaé vagy Bernhard Barnabásé sem. Tehát ez az „elhatárolódás” azt jelzi csak, hogy tevékenységéért, az életéért – hogy nagy szakvakat használjak – nem lehet minket felelőssé tenni.

– *Elárulná, hogy milyen természetűek a kapcsolatok az SZDSZ és Budai György között?*

– Természetesen. Ugye itt azt a látszatot kívánják egyesek kelteni, illetve abba a gyanúba kívánják az SZDSZ-t keverni, mintha közpénzeket kívánt volna eltulajdonítani, megszerezni. Márpedig aki ezt teszi, az büntetőjogiilag és politikailag is felelős ezért, és a bíróság – teljesen jogosan – ítéli el őt, mert ez a tett büntetőjogiilag és politikailag is és morálisan is elfogadhatatlan. Mármost én azt sohasem mondtam, nem is mondhattam volna, hogy Budai Györggyel nem álltam kapcsolatban, pusztán csak azt jeleztem, hogy – ismétlem – egy SZDSZ-től független ember, egy magánszemély teljes tevékenységéért semmi felelősséget nem tudok vállalni. És ebben a pillanatban természetesen azt sem tudom megállapítani, hogy ő bármivel is megalapozottan vádolható lenne.

– *Nem válaszolt arra, hogy milyen természetűek a kapcsolatok az SZDSZ és Budai György között...*

– Budai György az 1994-es kampány idején a maga menedzseri tudását használva technikailag, szervezői segítséget adott az SZDSZ-nek.

– *Anyagít nem?*

– Nem, pénzt nem.

– *A pártjában senki sem követeli György Péterhez hasonlóan az ön lemondását? Hiszen amikor ezt fölajánlotta, egyúttal bizalmi szavazást is kért maga ellen a frakcióban, és akkor a 69*

képviselő közül négyen nem szavaztak önnek bizalmat...

– Hallottam már folyosói sustorgásokról, de személy szerint csak Ungár Klára képviselőtársam szokta szabályos időközönként az ötleteket újra meg újra felkarolni. Más senki sem vállalt ilyesfajta kezdeményezést. Legalábbis nem tudok róla.

– *A belső közvélemény-kutatások szerint ön mennyit veszített a népszerűségéből? Az ugye nem titok, hogy – miközben nem volt ellenfele – egyáltalán nem volt elsöprő az a többség, amellyel elnökké választották.*

– Kínos egy kicsit erről beszélnem, mert talán magyarázkodásnak tűnhet. És én persze nem akarom letagadni, hogy sokan nem szavaztak rám, de tény, hogy jóllehet a szavazólapon csak az én nevem szerepelt, mert egyetlen jelölt voltam, mégis – szokatlan módon – aktívan kellett szavazni, vagyis a nevem után egy négyzetbe be kellett húzni egy x-et. Mivel mindenki tudta, hogy csak rám lehet szavazni, sokan azt gondolták, elég, ha a cédulát bedobják az urnába. Ezek a szavazatok pedig aztán érvénytelennek számítottak. Belső közvélemény-kutatást egyébként ez ügyben nem ismerek. Február végén pedig eléggé meggyőző többséggel, 53:8 arányban választottak ismét frakcióvezetővé.

– *Tud arról, hogy amikor az SZDSZ mértékadó személyiségei (nem politikusok, hanem inkább nagy tekintélyű értelmiségiek) a párt jövőjéről és a jövő embereiről beszélnek, akkor nem önt szokták emlegetni, hanem Demszky Gábert és Magyar Bálintot?*

– Attól függ, hogy ki. Van, aki igen, és van, aki nem. Azt én is tudom, hogy általában a közönséget – ezért feltehetően az SZDSZ-es közönséget is – jobban megosztom, mint például Demszky vagy Kuncze.

– *Érdekes, pedig korábban éppen arról mondták, hogy a leginkább integráló személyiség...*

– Ez más kérdés. Attól még lehetek integráló, hogy vannak, akik nem ked-

velnek. Ismerem a velem kapcsolatos kritikákat: gyakran mondják, hogy cinikus vagyok, meg szkeptikus, meg érzelemmentes, meg nem vagyok elég lelkesítő személyiség, nem mutatok akkora aktivitást, mint Magyar Bálint és Demszky, és így tovább.

– *És mit gondol, abban csak az ön iránti bizalom nyilvánult meg, hogy az ügyvivők nem fogadták el a lemondását, és önnel szemben nem állítottak másik elnökjelöltet? Vagy talán az az okoskodás, az a megfontolás, netán az a spekuláció is, hogy most már vigye el a balhét ön, aki a koalíció éve alatt némi képpen megkopott, elhasználódott, és – legalábbis a látszat szerint – a Tocsik-botrányban kompromittálódott is. Így ezért nem kell más, szebb reményű politikusoknak is viselniük a következményeket...*

– Én nem látok az emberek fejébe, és ezért persze ezt a lehetőséget sem zárom ki, de nem hiszem, hogy a döntő többség erre spekulál, hogy engem kíván – mondjuk úgy – feláldozni. Az persze valószínű, hogyha mondjuk 98-ban nem érünk el 18 vagy 20 százalékot, és nem lesz az SZDSZ-nek 70 képviselője, akkor az az én nyakamba lesz varrva, mert a pártelnöknek csakugyan sok mindenért el kell vinnie a balhét, azért is, amiről persze nemcsak ő tehet. De ez engem nem zavar és nem bánt, mert – hogy úgy mondjam – ez hozzátartozik ehhez a szakmához. Persze, ha megbizonyosodnék arról, hogy ilyesfajta spekulációk jegyében az én bőrömmel kereskednek mások, attól nem lennék boldog. Az megint más kérdés, hogy a küldöttgyűlésen koalíciós ügyekben emlegetett bizonytalanságok némileg korrigálták az én korábbi elképzeléseimet. Ezért nem beszéltem sok mindenről, amiről egyébként korábban akartam. Mert 98-ban, amikor az SZDSZ-ben újra választani fognak, én már hatodik éve leszek elnök, és mivel én ebbe a pozícióba egyáltalán nem vagyok beleszerelmesedve, no meg a magam személyébe sem ebben a székben, ezért mindenképpen foglalkoznom kell azzal

a kérdéssel, hogy vajon meddig kell itt kitartanom. Meg kell-e várnom netán azt is, amíg totálisan elhasználódom? Amíg bukott, elhasznált, kifacsart emberként végül „elzavarnak”, vagy veszítetek egy elnökválasztáson, amelyen jobb meggyőződésem ellenére indulok el... Vagy az a helyes, ha el sem indulok... El tudtam képzelni, ha nem ilyen kényes a helyzet, ha nem alakul ki a koalícióval kapcsolatban a megosztottság, hogy a megválasztásom után azonnal bejelentem, hogy utoljára választottatok meg, mert 98-ban – függetlenül a parlamenti választási eredményektől – már nem akarok indulni. Most azonban mindezeket a tépelődéseimet és bizonytalanságaimat – hogy úgy mondjam – elsodorták az események.

– *Akkor térjünk vissza az SZDSZ ön által megfogalmazott nagy, minden párténál nagyobb szabadságára: tud a sajátján kívül még egy pártot mondani, amelyik ne tudna egyénél több reménybeli koalíciós partnert is megjelölni?*

– A KDNP-vel, MDF-fel mai állapota alapján nem nagyon érdemes ebből a szempontból foglalkozni. A kisgazdák nem koalícióra, hatalomra aspirálnak, hanem mostani kényelmes helyzetüket, a legnagyobb ellenzéki párt státust szeretnék megőrizni, populizmusuk is erre és nem kormányzati tevékenységre predesztinálja őket. A Fidesz ma koalíciós szempontból rosszabb helyzetben van, mint az SZDSZ. És nézzük az MSZP-t: kivel tud még rajtunk kívül koalícióra lépni?

– *Szerintem az összes párttal. De gyakorlatilag legalább négygel...*

– Elvben egyetlen koalíció lehet az MSZP számára reális alternatíva 1998 után, a Fidesszel. És az könnyebb, kellemesebb koalíció lesz?

– *Aztán tud a KDNP-vel...*

– Ez gyakorlatilag szemmel alig látható párt. Induljunk ki mondjuk abból a feltételezésből, hogy az MSZP megnyeri a 98-as választást, csak éppen kisebb párt lesz, mint most. Akkor ugyan mire megy a KDNP-vel? Mondjuk az MSZP-nek 40 vagy 30 százaléka lesz a

parlamentben. Ha ehhez hozzáteszük még a KDNP 5–7 százalékát, ami ma optimista verzió, akkor ugyan mi történik? Tehát itt, a mai ellenzéki oldalon ami az MSZP számára koalíciós szempontból mérlegelhető, az vagy egy három-négy párti koalíció, vagy a mostani közvélemény-kutatási adatok alapján egy Fidesz–MSZP vagy egy Kisgazda–MSZP koalíció, vagy a másik oldalon ez az annyira unt és annyit szidott SZDSZ–MSZP koalíció. Ez elvben valóban választási lehetőség, de majd meglátjuk, mekkora lesz a Fidesz. Abszolút többséghez juttathatná-e egymagában is az MSZP-t? Aztán jobb-e az MSZP-nek a Fidesszel koalícióban lenni, mint az SZDSZ-szel? Majd ha eljön ennek az ideje, megfontolják. Ez nyilván az ő dolguk. Szemügyre véve a jelenlegi politikai mezőnyt azt láthatjuk, hogy csak az MSZP, az SZDSZ és a Kisgazdapárt érzi magát szuverén politikai erőnek. A Fidesz lehet, hogy kénytelen egyedül elindulni a választásokon, hiszen két és fél éve gyötrődik eredménytelenül és egyre esélytelenebbül, hogy az úgynevezett polgári szövetséget összehozza, de aligha titok, hogy nem bízik önmaga erejében, a KDNP-re, MDF-re ráülve szeretne valójában belovagolni a hatalomba. Ha mondjuk mégis összejönne valamilyen összefogás a Fidesz körül, az gyakorlatilag pártegyesülést jelent. Hiszen közösek lesznek a jelöltek, akik közös program jegyében fognak indulni, és akkor a KDNP, az MDF meg a Fidesz, vagy akik ebben a buliban benne vannak, formálisan ugyan még különálló, de gyakorlatilag egységes politikát képviselő, szuverenitásukat feladó pártok lesznek. Egyebek mellett ettől retteg Giczy, hogy akkor az ő amúgy sem nagy politikai súlya Orbán Viktor súlya mellett semmit sem fog számítani... És bizony az MDF-nek is ez a nagy dilemmája, hogy a jelentős politikus Lezsák Sándor vajon hogyan fogja Orbán Viktort ellensúlyozni. Az MDNP-t ebből a szempontból egyelőre zárójelbe tehetjük, mert nem látni világosan, mi lesz vele. És ugyan egy budapesti ke-

rületi időközi önkormányzati választásból nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, de mégiscsak az történt legutóbb, hogy az MSZP a leadott szavazatok alapján messze megelőzte a többi pártot, és az SZDSZ, amelyik a polgármestert adta addig, és ezért meglehetősen hátrányos helyzetből indult, mégis a második lett, a Kisgazdapárt a harmadik, és a többi ellenzéki párt együttesen megint csak szabad szemmel alig látható eredményért el. Ugyanakkor az is köztudomású, hogy a mai ellenzéki pártok – és persze itt nem a kijelentések számítanak önmagukban – az SZDSZ-szel nem kívánnak koalícióra lépni. Ez egyszerűen a létük szempontjából alapvető fontosságú döntés, hiszen az SZDSZ-t önmagában érzi versenytársnak ma – minden pillanatnyi közvélemény-kutatási eredmény ellenére – a Fidesz, a KDNP és az MDF. És ráadásul a hatalomra kerülési szándékon túl az SZDSZ iránt táplált előítélet az egyetlen közös nevező közöttük, vagyis az, hogy „az SZDSZ-szel nem, nem, soha!”.

– Amit a pártok koalícióképességéről mondott, az Kőszeg Ferencet látszik igazolni, aki 94 nyarán annak a veszélyére figyelmeztetett, hogy egy nagyon tartós, szinte leválthatatlan koalíció jön létre, szinte egy kétpárti egypártrendszer, amelyben az SZDSZ egyre közelebb szorul az MSZP-hez. Amiről Orbán Viktor egyébként azt szokta mondani, hogy „összenő, ami összetartozik”...

– Most tegyük félre, hogy komolyan vehetőek-e ezek az állítások. Én már 94-ben is azt mondtam (lehet, hogy nagyon cinikusan hangzik persze), hogy a politika nem esztétikai kérdés. Ezzel persze nem azt akarom mondani, hogy az esztétikai szempontokat nem kell figyelembe venni, csak azt, hogy akkor most ebből mi következik? Tegye magát dunsztba az SZDSZ, és várja ki azt a pillanatot, amikor az ellenzéki pártok majd jobb belátásra jutnak? Amelyek között – amióta a Fidesz végrehajtotta teljes fordulatát – nincs is olyan, amelyiknek a nézeteivel a legfontosabb kor-

mányzati ügyekben egyetérténék... És majd ha ez megtörténik, csak akkor másszunk ki a szalicilból? Vagyis az SZDSZ – nehogy olyan látszat keletkezzen, hogy összenövünk a szocialistákkal – meneküljön a kormányzástól, és vállaljon inkább ellenzéki szerepet? Erre mondtam én az imént, hogy a politikában nincs helye az esztétizálásnak. Ennek itt semmi értelme nem lenne. Az SZDSZ-nek ezzel szemben azzal kell törődnie, hogyan tudja a kormánykoalícióban a saját elképzeléseit minél inkább képviselni és megvalósítani.

– *Lehet, hogy apróság, de feltűnő és talán jellemző apróság: amióta az SZDSZ kormánypárt, azóta a képe – legalábbis amit ma önmagáról fest – rendkívül szürke, unalmas, semmitmondó. Mintha a politikusai mára mindent elfelejtettek volna, amit korábban a kommunikációról tudtak. Ön például mostanában olyan óvatosan fogalmaz, hogy alig lehet kibogozni, mi lehet a véleménye. Szinte már a pártállami időket idézi, még a nyelvzete is kicsit olyan „apparátcsikos”. Ezt mivel magyarázza?*

– Emlékszem, hogy négy éve nagyon hasonló dolgokat kérdeztek tőlünk, talán éppen ön is, úgyhogy ez nem a „kor-

mánpártiság” következménye. Persze nem tagadom, ennek is vannak bizonyos következményei, de én azt már korábban is elmondtam, hogy a politikában, ha valaki a demokratikus normákat magára is érvényesnek tekinti, az exhibicionizmusnak viszonylag szerény lehetőségei vannak, a nyilvánosság kötelező, de a magamutogatás tilos. Mert az önmaga szuverenitását és eredetiségét mindenképp fontosnak tartó ember kevésbé tud testületi, kompromisszumos álláspontokat megjeleníteni. És ez még inkább így van egy koalícióban, ahol először a párton belül kell kompromisszumot kötnie az embernek, aztán meg a másik párttal. Az bizonyos, hogy ennek egy „lecsiszolt” mondanivaló lesz az eredménye, és szürkébb, semlegesebb lesz a szöveg. De mi a fontosabb? Hogy érdekes, színes, izgalmas, szórakoztató interjúkat adjunk, vagy az, hogy bizonyos dolgokat megvalósítsunk?

– *A kettő együtt nem megy?*

– Elvben megy, gyakorlatban sem szükségszerű a konfliktus, a politikusság azonban szinte szükségszerűen korlátozza az egyéni szuverenitást a megnyilvánulásokban, hacsak nem pártvezér-rendszerrel van szó.